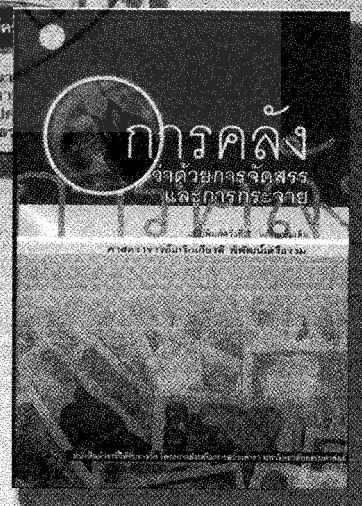
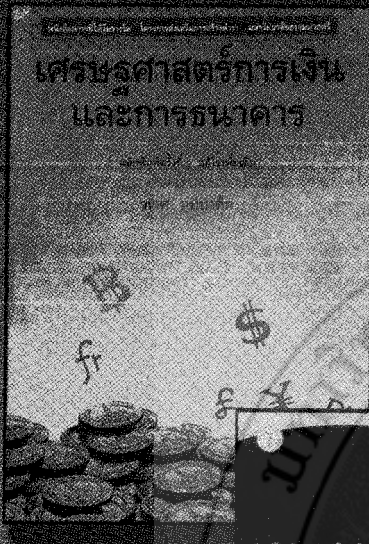

ลิขสิทธิ์วรรณกรรมกับอาชีพครู

อารีย์ รั้งสิโยภาส*

การ

จัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น ผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนต้องจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนหรืออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตำราและเอกสารประกอบการสอน ตลอดจนใบงานต่าง ๆ เป็นสื่อ

การสอนประเภทหนึ่ง ที่ผู้สอนต้องจัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสรรค์หรือเขียนงานนั้นด้วยตนเอง แต่ถ้าหากผู้สอนไม่ได้สร้างสรรค์หรือเขียนตำรา

และเอกสารดังกล่าวด้วยตนเอง แต่จะไปทำสำเนาหรือแปลมา

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์, โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา

งานอันมีลิขสิทธิ์

งานที่จะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องเป็นงานสร้างสรรค์ ซึ่งอยู่ภายใต้องค์ประกอบดังนี้

1. ต้องเป็นงานสร้างสรรค์ โดยพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2537 ซึ่งบัญญัติว่า “งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ได้แก่งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม ...” (ไชยยศ เหมะรัชตะ 2541 : 9) และในมาตรา 4 ได้กำหนดนิยามคำว่า ผู้สร้างสรรค์ไว้ว่า หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ งานอันมีลิขสิทธิ์จึงหมายถึงงานสร้างสรรค์ที่มีผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานขึ้น

2. งานสร้างสรรค์ต้องเป็นงานที่มีรูปร่างปรากฏ หรือเป็นงานที่แสดงออกมาให้ปรากฏเห็นในรูปแบบต่างๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

2.1 งานวรรณกรรม หมายถึง งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และรวมถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ได้ให้นิยามคำว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้ว่า หมายถึง คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่นำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงาน หรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด รวมทั้งภาษาคอมพิวเตอร์ทุกลักษณะ

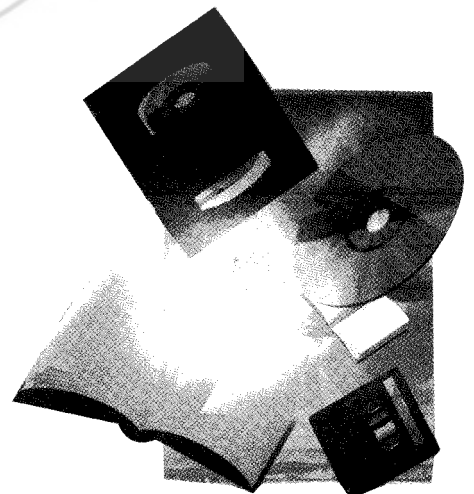
2.2 งานนาฏกรรม หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และรวมถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย

2.3 งานศิลปกรรม หมายถึง งานที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

2.3.1 งานจิตรกรรม ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่ประกอบด้วยเส้น แสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันลงบนวัสดุอย่างเดียวหรือหลายอย่าง

2.3.2 งานประติมากรรม ได้แก่ งานสร้างสรรค์รูปทรงที่เกี่ยวกับปริมาตรที่สัมผัสและจับต้องได้

2.3.3 งานภาพพิมพ์ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ภาพด้วยกรรมวิธีทางการพิมพ์และรวมถึงแม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ที่ใช้ในการพิมพ์ด้วย

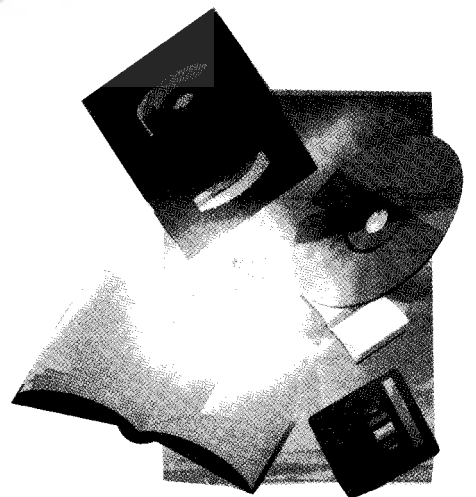
2.7 งานสิ่งบันทึกเสียง หมายถึง งานที่ประกอบด้วย ลำดับของเสียงดนตรี เสียงการแสดง หรือเสียงอื่นใด โดยบันทึก ลงในวัสดุไม่ว่าจะในลักษณะใด ๆ ที่สามารถนำมาเล่นซ้ำได้อีก โดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้รวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์ หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุ ใช้อื่น

2.8 งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หมายถึง งานที่นำเสนอต่อสาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและ/หรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีอื่นที่ คล้ายคลึงกัน เช่น เคเบิลโทรทัศน์ การส่งสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น

งานที่ไม่ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์

งานที่ไม่ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ หมายถึง งานที่ กฎหมายรับรองให้ว่าไม่เป็นลิขสิทธิ์ของใครคนใดคนหนึ่ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ งานที่ไม่ถือว่าเป็นงาน อันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีลักษณะ ดังนี้

1. ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีลักษณะ เป็นเพียงข่าวสารที่ไม่ใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ
2. รัฐธรรมนูญและกฎหมาย
3. ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และ หนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใด ของรัฐและของท้องถิ่น
4. คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทาง ราชการ
5. คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ตาม ข้อ 1 ถึง 4 ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐและของ ท้องถิ่นจัดทำขึ้น

7. งานใดที่มีลักษณะเป็นการตัดแปลงงานที่มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เดิม ให้ผู้ที่ได้ตัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ตัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เดิมที่ถูกตัดแปลง

8. การนำเอางานที่มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มารวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกันโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยการคัดเลือกหรือจัดลำดับในลักษณะที่ไม่ได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่น ให้ผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกันนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวม หรือประกอบเข้าด้วยกัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เดิมที่มีอยู่ในงานหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดของผู้สร้างสรรค์เดิม

9. กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นย่อมมีลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือคำสั่ง หรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร

การโอนลิขสิทธิ์

การโอนลิขสิทธิ์ หมายถึง เจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้ หรือกล่าวได้ว่าลิขสิทธิ์สามารถโอนให้แก่กันได้ ดังนี้

1. ในกรณีเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อนุญาตให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้สิทธิการคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว ย่อมไม่ตัดสิทธิเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นได้ด้วย เว้นแต่ในหนังสืออนุญาตได้ระบุเป็นข้อห้ามไว้

2. เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่บุคคลอื่นได้ และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ โดยต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อโอนและผู้รับโอน ถ้าไม่ได้กำหนดระยะเวลา ไว้ในสัญญา ให้ถือว่าเป็นการโอนมีกำหนดระยะเวลา 10 ปี

3. ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์มีสิทธิที่จะแสดงว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว และมีสิทธิที่จะห้ามไม่ให้ผู้รับโอน

การละเมิดลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์ หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ที่ขัดต่อสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ (ไชยยศ เหมะรัชตะ 2541 : 15-17) ดังนี้

1. สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ได้กำหนดขอบเขตแห่งสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์อันมีสิทธิไว้ดังนี้

1.1 ทำซ้ำหรือดัดแปลง ทำซ้ำ หมายถึง การคัดลอกไม่ว่าโดยวิธีใด เลียนแบบ ทำสำเนา ทำแม่พิมพ์ บันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกเสียงหรือภาพ จากต้นฉบับ จากสำเนา หรือจากการโฆษณาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน สำหรับการทำซ้ำของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หมายถึง คัดลอกหรือทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จากสื่อบันทึกใด ไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน การดัดแปลง หมายถึง การทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ในงานต่อไปนี้

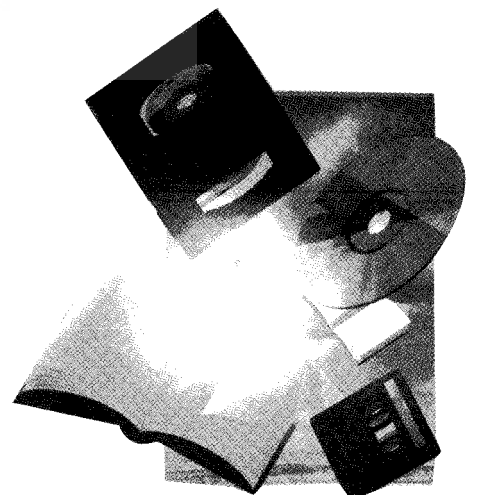
1.1.1 งานวรรณกรรม หมายถึง การแปล วรรณกรรม เปลี่ยนรูปวรรณกรรม หรือรวบรวมวรรณกรรมโดยคัดลอกหรือลำดับใหม่

1.1.2 งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หมายถึง การทำซ้ำ เปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่

1.1.3 งานนาฏกรรม หมายถึง การเปลี่ยนงานที่ไม่ใช่นาฏกรรมให้เป็นนาฏกรรม ทั้งนี้ไม่ว่าในภาษาเดิมหรือต่างภาษากัน

1.1.4 งานศิลปกรรม หมายถึง การเปลี่ยนงานที่ไม่เป็นรูปสองมิติหรือสามมิติให้เป็นสามมิติหรือสองมิติ หรือหุ่นจำลองจากงานต้นฉบับ

1.1.5 งานดนตรีกรรม หมายถึง จัดลำดับ เรียงเรียงเสียงประสาน หรือเปลี่ยนคำร้องหรือทำนองใหม่

2.5 ผู้รู้แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้งานใดได้ทำขึ้น โดยละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น โดยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ งานนั้นเพื่อหากำไรในกรณีต่อไปนี้

2.5.1 ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อ

2.5.2 เผยแพร่ต่อสาธารณชน

2.5.3 แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิด ความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

2.5.4 นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

ข้อยกเว้นในการละเมิดลิขสิทธิ์

ข้อยกเว้นในการละเมิดลิขสิทธิ์ หมายถึง การกระทำต่อ งานอันมีลิขสิทธิ์แต่ไม่ผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ในกรณีต่อไปนี้

1. วิจัยหรือศึกษางานนั้นที่ไม่ใช่กระทำเพื่อหากำไร
2. ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของ ตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท
3. ดิจิตัล วิจัยหรือแนะนำผลงานนั้นโดยได้แจ้งชื่อ เจ้าของลิขสิทธิ์
4. เสนอรายงานข่าวทางสื่อมวลชนโดยแจ้งชื่อเจ้าของ ลิขสิทธิ์
5. ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดงหรือทำให้ปรากฏเพื่อ ใช้ประโยชน์ในการพิจารณาของศาลและเพื่อประโยชน์ในการสอน
6. ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนองงาน หรือตัดทอน หรือ ทำบทสรุปโดยผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาโดยไม่เป็นการค้ากำไร
7. นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบใน การสอน
8. การกล่าว คัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอน ตามสมควรจากงานที่มีลิขสิทธิ์ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็น ลิขสิทธิ์ในงานนั้น ถ้าได้ปฏิบัติตามข้อ 1-7
9. การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุด ทั้งที่ใช้ใน ห้องสมุดของตนและให้ห้องสมุดอื่น หรือการทำงานบางตอน ตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการวิจัยหรือ เพื่อการศึกษา โดยไม่เป็นการค้ากำไร

